

Віктор КОРНІЮК,
Микола БІЛОКОПИТОВ (фото)

УМИТІ СІМОМА ПОТАМИ

Група вітчизняних «акул пера і мікрофона» повернулася з чергової поїздки до Європи, організованої Київською спілкою журналістів України. Цього разу об'єктом прискіпливого знайомства стала Італія.

Милуючись перлинами античної культури у Венеції, Вероні, Флоренції, Римі, журналісти мимохідь, чи то в музеях, чи в театрах, чи просто на вулицях і майданах, мали зустрічі з нашими земляками-мігрантами, або, як їх називають у Європі, остарбайтерами. То як їм там живеться-можеться? Пропонуємо увазі читачів декілька портретних замальовок, зроблених, як кажуть, з натури.

«Вміла мати брови дати, карі оченята...»

Марії щойно виповнилося 46. Вона майже щочночі виплакує очі в подушку: не було щастя, коли дівувала, не спізнала його в роки заміжжя, не має й на чужині. У селі на неї заглядали й хлопці-ровесники, й дещо старші парубки. Казали, горда, ні з ким не хоче водитися. А вона до безтяти закохалася в Івана. Високий, стрункий, як співається в пісні, «біле личко, чорний вус». Мав гарний голос. Щоправда, мав і хибу: полюбляв чарку. Та вона геть чисто забувала ту його ваду, коли пригортав до серця та шепотів пестливі слова. Не хотіла слухати й мамині застороги. Невдовзі Марія та Іван побралися. Почали працювати на заводі в Чернівцях, їм надали кімнату в гуртожитку. А через рік і синочок Василько народився. Радості, здавалося, не було меж. Та Іван дедалі частіше став приходити додому напідпитку. Намагалася якось переконати чоловіка змінити своє ставлення до сім'ї, зрештою, до життя. Слова мало що помагали.

Не витерпіла, одного дня збрала нехитрі пожитки, взяла на руки Василька й поїхала в село до мами. Наплакалися обидві досхочу. Але що вдієш? З Іваном бачилися хіба що на роботі. Про село він і говорити не хотів.

Час летів, уже й Василько підріс, пішов до школи. Івана через його п'ятику з роботи звільнили, позбавили й місця в гуртожитку. Та в сім'ю він так і не повернувся. Марія вимушена була подати на розлучення. Лихо, як то кажуть, одне не ходить. Невдовзі не стало роботи і їй на заводі. Довелося влаштуватися прибиральницею в сільському ФАПі. Заробітки були невеликі, тож ледь кінці з кінцями зводила.

Радував хіба що Василько: у нього прорізався гарний голос, опанував гру на скрипці. Хлопчик дуже хотів мати музичну освіту й почав навчатися в Чернівцях у музичній школі. Їздив із села до обласного центру аж тричі на тиждень.

Якось Марія зустріла добру знайому. Та розповіла, що має намір поїхати на сезонну роботу до Італії. Обіцяють непоганий заробіток. Запропонувала пристати до неї. Марія порадилася з мамою. Згадує, як, обнявшись, проплакали всю ніч, а на ранок мама таки відпустила доню на чужину.

Сезон того року в Італії видався вдалим і на томати, і на оливки, і на цитрусові. Звичайно, жили в умовах не дуже комфортних. Але копійку й справді заробили непогану. Тут Марія здружилася із заробітчанами з Югославії, Албанії, Болгарії і

навіть з країн Африки. Про себе відзначила, що й італійська, така ж мелодійна, як і рідна, українська, дається їй дуже легко. Цим і поділилася з рідною, повернувшись у село та навізши щедрих дарунків. А через зиму, так і не знайшовши роботи за фахом (Марія закінчила лісотехнічний технікум), знову вирушила до Італії.

Цього разу удача не відвернулася від роботящої українки. Їй удалось влаштуватися у Венеції доглядальницею за старенькою жінкою. З'ясувалося, що вона свого часу викладала в інституті італійську мову. Тож дуже скоро Марія відчула на собі жорсткі вимоги бабусі-викладачки до правильної побудови речень, до наголосів у словах. Принципова пацієнтка навчила її справжньої літературної вимови. А відтак улаштувала дуже суворі іспити. Щось подібне вже Марія, наче той педагог, улаштувала Василькові, коли забрала з

України до себе. Бо ж одразу повезла його на прослуховування в славнозвісну міланську «Ла Скала» – один із центрів світової оперної культури. Тамешні фахівці належно оцінили музичний талант та голосові дані Василя й зарахували в студію при оперному театрі. Там він два роки брав уроки з вокалу, вдосконалював гру на скрипці, освоїв фортепіано. Прикро, звичайно, але на більше коштів бракувало. Адже після смерті бабусі-наставниці дістати роботу з гідною зарплатнею Марія вже не змогла. До того ж придбала в передмісті Венеції двокімнатну квартиру. На чверть віку залізла в кредитні виплати. Ось і доводиться тепер, у період світової кризи, крутитися аж на п'яťох роботах. Дуже стомлюється. Тож на особисте життя 45-річний українській красуні часу не вистачає. Як писав Тарас Шевченко, «вміла мати брови да ти, карі оченята. Та не вміла на сім світі щастя, долі дати».

«Ой, не світи, місяченьку...»

Оксана – оптимістка. Друзі і знайомі стверджують, що в неї дуже вольовий характер. Можливо, й так. За 17 років поневірянь в Італії мусила його якось формувати. Було по-всякому за цей час: і приниження людської гідності, і підлість, і зрада. Зрештою, переборола-пережила все. Але не скам'яніла душею і серцем не зламалася. Останній десяток літ мешкає в Римі, працює в крамниці модних речей. Від покупців немає відбою. Воно й не дивно: поруч – центр Ватикану – собор Святого Петра. Туристи тут цілий рік. Інколи трапляються й земляки-тернопільчани. Їм завжди дуже рада. Хоча й навідується під час нетривалих відпусток щорічно в Україну, але на чужині за Батьківщиною сумує.

Правда, інколи саме від туристів-українців їй дістається. Ось недавно подружжя пара, як з'ясувалося з Полтави, після відвідин Ватикану завітала до крамниці. Пані-землячка «вмотала» всі нерви Оксані, перебрала практично все, що було на вітринах та манекенах. І те їй не так, і се їй не до вподоби. Зрештою зупинила вибір на дуже дорогій порцеляновій вазі, розписаній золотом вручну. Вередлива полтавчанка крутила її на всі боки: вишукувала якийсь гандж. А потім не втримала в руках, і ваза, вдарившись об підлогу, розлетілася на друзки. Пані на мить розгубилася, а потім перейшла в наступ. Мовляв, понаставляли тут усякого непотребу, що порядній людині ні пройти, ні роздивитися. Вона категорично відмовилася оплатити дорогу річ ще й підтримку від чоловіка дістала. В Оксани від образи аж сльози на очах виступили. Як не доводила землякам, що з їхньої вини сталася ця прикрість, що їй із мізерної (порівняно з вартістю вази) зарплати доведеться не один місяць відкладати гроші, аби розрахуватися, ті наполягали на своїй невинуватості. А на прощання знахабніла клієнтка кинула: «Треба любити Україну і своїх земляків, а не висувати претензії!».

Ось тоді Оксана вже розридалася. У свої 47 вона чи не вперше отримала такого ляпасу. Найдошкульніше, що від своїх та ще й несправедливо. Осад від тієї пригоди в

крамниці залишився на все життя. А загалом Оксана – оптимістка. Адже народна мудрість каже: перемелеться лихо – добре буде!

Оксана працює допізна. Як втома-ковдра накриває Рим, тоді й зачиняються двері крамниці. Діставатися по мешкання, яке винаймає, доводиться мало не через усе місто. Звичайно, аби в Україні була можливість заробити на життя (а вона закінчила педінститут), без найменших вагань кинула б Італію: в Тернополі і чоловік, і син із невісткою, і найулюбленіший онук Тарасик. Тож коли з вікна автобуса задивляється на місяць, подумки заводить: «Ой, не світи, місяченьку, не світи нікому. Тільки світи миленькому, як іде додому...»

«Якби ж то мала крила орлині...»

48

Валентина віддала б усе, аби тільки Софійка мала змогу й далі займатися живописом. Хист до малювання в доньки проявився ще в дитинстві. Оскільки в рідному Арцизі, що на півдні Одещини, не було художньої школи, їй доводилося возити Софійку аж до Одеси. Тут у відомих художників брали уроки живопису. Правда, все те дороге вартувало, але попервах кошти знаходили. Маститі живописці дуже вже хвалили Софійку, казали, що в неї великі перспективи в образотворчому мистецтві.

Тим часом донька закінчила художню школу. Її випускною роботою стала серія картин, присвячених Голодомору 1932–1933 років. Їх виставили в Музеї образотворчого мистецтва. Вся Одеса, без перебільшення, загомоніла про юну талановиту художницю. Проте в столиці України, куди вони привезли ці картини, виставити їх відмовилися. Батьки почали оббивати пороги владних кабінетів, але скрізь чули одне: великої художньої цінності ці роботи не мають. Сталося так, що про митарства Софійки дізналися в Посольстві США. Посол запросив їх на різдвяну зустріч, а картини розвішали

в приміщенні посольства. Вони дістали дуже схвальні відгуки від послів інших держав. Для батьків стало повною несподіванкою, коли з часом доньку запросили навчатися до Сполучених Штатів. Там організували й виставку Софійчиних картин, присвячених геноциду українського народу.

Складалося все нібито добре. Але навчання доньки потребувало грошей. А тут, як на зло, вони з чоловіком втратили роботу. Батько сімейства став прихилитися до чарки. Якось на ринку Валентина зустріла давню приятельку, з якою давно не бачилися. Та розповіла, що їздить на заробітки до Італії. Рішення визріло раптово: вона також поїде й зароблятиме кошти, щоб підтримати доньку. Ось уже сім років, як Валя працює на господарів у Вероні. За цей час натерпілася знущань і поневірянь. Та й з чоловіком довелось розлучитися. Тож повертатися в Арциз бажання не має. Єдина втіха – Софійка. Вона продовжує вдосконалювати майстерність у США. Її картини можна побачити в художніх салонах Нью-Йорка та Сан-Франциско.

Валентина, як має змогу, телефонує доньці, цікавиться змістом її творчості, а потім часто бачить полотна у снах. Прокинувшись, плаче: нелегко переносити розлуку, коли за плечима 55 років. Якби ж то мала крила, полетіла б хоч сьогодні. І все ж вірить, що зрештою їхні з донею долі з'єднаються.

«Сплакали очі темної ночі, що світонька не бачать»

Світлана вже 6 років наймитує в графському маєтку неподалік Риму. Вона народилася й виросла в Рогатині, що на Прикарпатті. Так, так у Рогатині, звідки родом Настя Лісовська – Роксолана. Але якщо її відому землячку полонили й вивезли до Туреччини, то Світлана в італійське рабство, іншого слова й не добере, подалася добровільно.

Світлані 45 років. Жінка-ягдітка в розквіті сил. А в неї ночами від сліз не висихають очі. Згадує себе після заміжжя. Жили з Павлом душа в душу, росли двійню діток: доньку і сина. Тато з мамою не могли натішитися своїми чадами. Не зчулися, як діти вирости, закінчили школу, стали студентами. Донька-медалістка успішно навчалася у Львівському державному університеті. Син здобував освіту в Івано-Франківському педагогічному університеті. Але в народі недарма кажуть: щастя і лихо ходять поруч. Завітало воно й до їхньої оселі. Якось чоловік просто з роботи потрапив до лікарні. Лікарі констатували інсульт. Лікування

потребувало часу й великих коштів. Та й доньці із сином треба було фінансово допомогти. Світланіної зарплати бухгалтера на все не вистачало. Крутилася, наче білка в колесі. За чоловіком після хвороби треба було доглядати, як за малою дитиною. Невдовзі син перейшов на заочну форму навчання, став підробляти, де міг. Та все одно грошей бракувало. Ось тоді їй і спало на думку їхати на заробітки за кордон. Чому обрала Італію? Та тому, що там уже трудилися земляки.

Після приїзду до Риму її повели на оглядини у графську сім'ю. Гадала, що то тільки в кіно показують, як тобі заглядають у рота: чи здорові зуби. Після того оглядають інші частини тіла. Цікавляться освітою. Їм, бачте,

треба лише освічених навіть на найтяжчі й найбрудніші роботи. Вона пройшла той своєрідний кастинг. Почала працювати прибиральницею. Графиня, рідкісної вдачі газдиня, просто збиткувалася над Світланою, змушувала по декілька разів перемивати всі туалети. Наявність пилу на шафах та столах після прибирання й досі переверіє з допомогою білосніжного носовичка.

Старий граф також не відрізняється високим рівнем культури й моралі, без будь-якої причини може влаштувати скандал, боляче вщипнути. Але Світлана все мусить терпіти, бо ж платять непогано. Кошти майже до копійки відправляє

на лікування чоловіка. Син розрахувався з роботи й доглядає за татом. Донька навчається в аспірантурі. Тож усім'ї одна надія на маму Світлану. Скільки ще так триватиме, один Бог знає. Але вона готова терпіти, аби тільки чоловік одужав і в дітей усе було гаразд. Та хоч би там як, але вона, як мати, ніколи не погодилася б, щоб її діти ось так тяжко поневірялися, заробляючи на життя за кордоном. Цього не бажає й розпещеним та розбещеним синам і донькам вітчизняних можновладців. Хоча інколи й хочеться, щоб «мажори» бодай на хвилюку побули в її «шкурі». Впевнена: тоді й в Україні життя змінилося б на краще.

Думка

Трагедія людського життя коріниться у зіткненні цінностей різного порядку, в неминучості вільного вибору між двома однаково дорогими цінностями і правдами.

Микола БЕРДЯЄВ

Звичайно, після таких розповідей-сповідей клубок підкочується до горла, меркне краса довоколишніх перлин античної культури. Водночас стає прикро за Україну, яка за всі роки незалежності так і не зуміла забезпечити своїм громадянам конституційне право на працю та її гідну оплату, а, навпаки, стала в Європі однією з найбільших країн-донорів робочої сили. Скажімо, тільки в Італії, за різними джерелами, нині трудиться півмільйона українських мігрантів. І хліб, який вони заробляють, без перебільшення, умиваючись сімома потоми, має надто гіркий присмак. А ось держава наша, хоч як це парадоксально, за рахунок грошових переказів оstarбайтерів має економічну вигоду: за даними Держкомстату, наприклад, тільки 2010 року сума таких надходжень сягнула 5,2 млрд. доларів США. Ця цифра практично дорівнює офіційному обсягові прямих іноземних інвестицій в Україну.

Україні прикро, що для української влади такі трудові мігранти продовжують залишатися пасинками. Ситуація ж, як бачимо, потребує розробки й прийняття закону України про правовий статус громадян, котрі працюють за кордоном, щоб захистити їхні права та інтереси, гарантовано позбавити багатьох правових, економічних і соціальних проблем.

